

Διάβασα για σας

Τα βήματα των γιγάντων. Το χρονικό της Προσφυγιάς*

της Λουκίας Μιχαηλίδου-Αργυρού

Είκοσι χρόνια τώρα μαζεύω, σταχομαζώχτρα, λέξεις, λέξεις... Υφαίνω τον αλαφιασμένο λόγο, να κτίσω το ρημαγμένο σπίτι μου. Το γκρέμισαν με δυο άλλα στη σειρά οι ξένοι εισβολείς. Το μίσος σφράγισε τη νίκη του με το άγαλμα του Κεμάλ Ατατούρκ στημένο στην πλατεία της βίας... Πού φόρτωσαν και ξεφόρτωσαν τις μικροχαρές μας, τα παράθυρα του ήλιου, τον καθημερινό ιδρώτα μας, τους πλινθόκτιστους τοίχους μας αγκαλιασμένους αγιόκλημα και ψίδυρους και γέλιο;... Χρόνια κτίζω το σπίτι μου, τα τοιμεντένια γκρίζα σκαλοπάτια του, την κεραμωτή σκεπή, τις μεγάλες του βαθυπράσινες πόρτες με τους τετράγωνους ψηλά φεγγίτες να μπαινοβγαίνει φως και αέρας βουνίσιος, φορτωμένος θυμάρι...

Γιόμισε η καρδιά πλατύφυλλη κληματαριά. Ο πατέρας φεύγοντας εκείνο το πρωί σφικτοκλειδαμπάρωσε τη σιδερένια καγκελόπορτα της αυλής. Το ροζακίν σταφύλι με τα μεγάλα του τσαμπιά ερέδιζε προκλητικά με τις φουσκωμένες χυμώδεις ρόγες, Αύγουστος μήνας. Μέχρι τώρα φυλάει ευλαβικά σε μια ξύλινη κασετίνα τα σιδερένια κλειδιά κι ας ξέρει την αλήθεια, έτσι, οικογενειακό κειμήλιο, μια ενδόμυχη υπόσχεση γυρισμού... Τα κλειδιά της καρδιάς μας...

«Την πρώτη φορά τα δωμάτια ληστεμένα, κλεμμένα, χωρίς κρεβάτια, ηλεκτρικά είδη, χωρίς τα έπιπλα καρυδιάς του σαλονιού, με σπασμένες, ποδοπατημένες πόρτες και τα βιβλία χυμένα στα βουβά δωμάτια, μισοκαμένα, με τις βιβλιοθήκες να χάσκουν τσακισμένες... Τη δεύτερη φορά τίποτε δεν βρήκα, παρά μόνο τούτο το μπρελόκ...». Το βγάζει η ξαδέλφη του πατέρα μου απ' την τσέπη της κι αργά, προσεκτικά τοποθετεί σαν φυλακτό το τελευταίο απομενάρι της παρουσίας μας στο τραπέζι, το κόκκινο δερμάτινο πρελόκ... Και συνεχίζει «Τη τρίτη φορά δεν είδα τίποτε... Όλα ήταν μια απέραντη πλατεία...». Σιωπή... Ακολουθεί σιωπή. Τι να πεις στην πρώην εγκλωβισμένη γυναίκα, που μόλις έσωσε τα τέσσερα παιδιά της, που αγνοείται ο άντρας της... «Χώρισαν άντρες από γυναίκες. Το κορίτσι το 'κρυβα στη φούστα μου... Τους άντρες τους μάζεψαν στην εκκλησιά. Ένα βράδυ ένα τσούρμιο Τούρκοι όρμησαν μέσα στην εκκλησιά και φώναξαν τέσσερα ονόματα δικών μας... Ο Τέταρτος φώναζε σπαρακτικά, δεν ακλουδούσε... Σηκώθηκε ο άντρας μου κι είπε «πάρτε με, πάρτε εμένα»... Λίγο

* Βραβείο Ιστορικής Μαρτυρίας του 12ου Πανελληνίου διαγωνισμού της Ελληνικής Εταιρείας Χριστιανικών Γραμμάτων (30.12.1998).

αργότερα ακούστηκαν πυροβολισμοί μέσα στη νύχτα... Από τότε σκοτάδι κανείς δεν τον είδε νεκρό ή ζωντανό...».

Η ψηλή γυναίκα χαμηλώνει τα βλέφαρα. Απάνωθό τους τρεμοπαιίζουν μαύρες σκιές. Αιτιγματική σιωπή σφραγίζει το στόμα. Η σκέψη ακολουθεί το βουβό παράπονο... Κομπολόι αναμετρά στα λειπά της δάκτυλα τις τέσσερις εποχές, τους κύκλους των χρόνων που πέρασαν, πεταλούδες της ψυχής της...

Κάθε απόγευμα τα παιδιά περίμεναν στη μεγάλη ξώπορτα κι όταν ανηφόριζε ο πατέρας ροβολούσαν την κατηφόρα και χώνονταν στη σγουρή αγκαλιά... Μπλέκονταν ρόδια και χέρια και ξανθές μπουκλές, χείλη που φιλούσαν με λαχτάρα τον ερχομό... Το φαγητό άχνιζε στα πιάτα κι η νέα, όμορφη γυναίκα μοίραζε τρυφερά ζεστό ψωμί κι αγάπη... Είκοσι χρόνια τώρα, το δάκρυ μαρμάρωσε, τα παιδιά γέννησαν παιδιά σ' άλλους τόπους, ο πατέρας που αγνοείται έγινε παππούς... και δεν το γνωρίζει... η φαμίλια μεγάλωσε και πώς θα χωρέσει τούτο το παιδομάνι στην αγκαλιά του... «Ν' αναφανεί μόνο, ν' αναφανεί και χωρά το σύμπαν στις ροζιασμένες χούφτες του. Ένα απέραντο περιβόλι το σγουρόμαλλο πλάτυ του στήθος, μόνο να ζει, να ζει...».

Αμίλητη η ελπίδα, αρχαγγελική, φτερώνει το όνειρο... Καρτερική η ματιά σκίζει τον ορίζοντα, βαδιά, πέρα μακριά να συλλάβει την αλήθεια του ονείρου... Σκουντουφλά στα συρματοπλέγματα και ματώνει...

Ανίερη η πλατεία του πολέμου με τ' αγάλματα της ντροπής χάνεται στον κρατήρα του θυμού μας... Το σπίτι ορθώνεται, καρφώνεται στο κόμα κι ανασταίνεται... Οι ήχοι του αντηχούν καμπάνα, ξυπνούν τον ατάραχο χρόνο... Είκοσι χρόνια ταξιδεύω, διπλασίασα τα χρόνια της ζωής μου, κι όλο ανεβαίνω τα γκρίζα τοιμεντένια σκαλοπάτια... Σεριανίζω μες τα είκοσί μου πρώτα χρόνια... Ήχος και φως κι αρώματα στοιχείωσαν στο βαθύ πηγάδι της μνήμης... «Ποδώ ν' ανέβω τα σκαλοπάτια του σπιτιού μου» έγραφε στο πρώτο γράμμα του, νεοσύλλεκτος στρατιώτης ο αδελφός μου... Οι μαύρες αράδες χορεύουν μέσα στα δάκρυά μου. Ο νόστος γίνεται πάθος. Αφουγκράζομαι... Ήχοι ιδιαίτερα ξεχωριστοί. Τα βήματα της μάνας κουρασμένα, με το ευγενικό, μελαγχολικό κροτάλισμα του χαμηλού τακουριού τις Κυριακές, οι βιαστικές δρασκελιές τα μεσημέρια του πατέρα, το ανάλαφρο γοβάκι των κοριτσιών, το σταθερό λεβέντικο περπάτημα του γιου... Η γάτα που γρατζουνίζει στα κεραμίδια, το θρόισμα του πλατύφυλλου αμπελιού, το τραγουδί της βελόνας που πλέκει, το δορυβώδες παρκάρισμα του αυτοκινήτου μας κάτω απ' το παράθυρο του σαλονιού, το κελάρυσμα του ρυακιού στην άλλη όχθη του δρόμου... Η μουσική της μελωδικας στ' αδέξια παιδικά δάκτυλα... Αφουγκράζομαι... Οι ήχοι καρφώνονται ολόγυρα στο μέτωπο, αγκάδινο στεφάνι... Πονοκέφαλος... Μια ολάκερη Οδύσσεια ο γυρισμός... Τα γεράνια φωσφορίζουν, τα δελφίνια ολόγυρα στο χαλασμένο φούρνο, γαλάζιος Δούναβης, τα κρινάκια σπαδώνουν τους όχτους της λεμονιάς, παρά τις συμβουλές του πατέρα, άσπρα και κίτρινα σημαϊάκια ανακωχής...

Ήχοι και φως κι αρώματα... Ξυπνώ. Ο μικρός μου γιος σκυμμένος με φιλά στο μέτωπο. «Μαμά, όταν μένεις μόνη νοιώθεις μοναξιά»;

Η ματιά του με χαστουκίζει... «Ποτέ δεν μένω μόνη» απαντώ... Χώνεται στο στήθος μου και κρατώ τη ζωή μου...

Κλείνω τα μάτια... Εκείνη πλάι μου, ορδή, πιστή συντρόφισσα σκύβει και με φιλά στο μέτωπο, γλυκό πρωινό ξύπνημα, δροσιά ζωής, ν' αρχίσει με δύναμη ημέρα... Γαντζώνομαι στο παρελθόν, γυρνώ στο σπίτι μου, όπως τότε απ' το σχολείο... Κι εκείνη πάντα με το λυπημένο πρόσωπο, ορδή, ακουμπισμένη στο ξύλινο στύλο της κληματαριάς να καρτερά τα παιδιά της... Τα δάκτυλα πλέκουν και μετρούν το χρόνο της προσμονής... Το καλωσόρισμα της μάνας! Νοιώθω τη γεύση του «επίσημου» γλυκού... Μαύρο τραγανιστό καρυδάκι, καρφισωμένο με αρωματικό γαρίφαλο... Το μαύρο σιρόπι τρέχει απ' τα χείλη μου... Κι ύστερα όλα γίνονται βυσινοκόκκινα. Το σαλόνι ντύνεται παπαρούνα, κι εκείνη χαμογελαστή να χορεύει στο κόκκινο, καινούργιο χαλί. Ρόδισε το χαμόγελο, γιόμισε ροζ τριαντάφυλλα η καρδιά μας στους αρραβώνες της μεγάλης κόρης της... Δεν την ξανάδα να χορεύει...

Σεπτέμβριος μήνας, φορτωμένος δλίψη... Γιόμισε το σπίτι κιούλι* και γιασεμί... Χωμένη στ' αγαπημένα της αρώματα έσβησε... Ο θάνατος γαλήνεψε τον πόνο, έσβησε τις ρυτίδες, μαχαιριές της αρρώστιας...

Αποκαμωμένα τα βασανισμένα κόκαλα αναπαύτηκαν στη σκούρα γη, βάλοσαμο το χώμα της πατρίδας για τα νεκρά σώματα.

Κάθε Σαββατόβραδο κινούσαμε στο σιωπηλό κοιμητήρι κι ανάβαμε το καντήλι της δύμησης. Η μικρή φλογίτσα στη βάση του κάτασπρου σταυρού, στο προσκέφαλο της αγαπημένης, τρεμόπαιζε, κι εμείς τη συντηρούσαμε με λάδι μη σβήσει το φως της ψυχής μας... Πλάι στην εκκλησιά του Άη Γιώργη, μες τα δλιμμένα κυπαρίσσια της σιωπής, αφήσαμε είκοσι χρόνια τους νεκρούς μας να περιμένουν με τα καντήλια της ψυχής σβηστά... Τινάζομαι, δεν δέλω να θυμάμαι το τέλος... Δεν δέλω ν' ανοίξω τα μάτια μου...

Χάνομαι μες στα ποτάμια της πατρίδας μου, βρέχω με κρύο νερό το πρόσωπό μου απ' τον Κεφαλόβρυσσο, χώνομαι στα πράσινα στάχυα, βουλιάζω στα φρεσκοζευγαρωμένα χωράφια, γιομίζω ένα καλάθι χόρτα, μολόχα, λάχανα και λαψάνες, κι η μάνα μου πλάι να κόβει ζωηρά τα τρυφερά βλαστάρια... Ξεχείλισε η εικόνα πράσινο και ζωή, κυκλάμινο

* Κιούλι: λουλούδι, το πελαργόνιο.

και ματσουκόρudo*, πράσινα φύλλα της μουριάς... Ένα τσούρmo παιδιά ανεβασμένα σε μια ξύλινη μεγάλη κούνια, κρεμασμένα στο χοντρό κορμό μιας δεριεμένης συκαμιάς** πετούσαμε ψηλά τη ζωή μας...

Σερνανίζω και πάλι στις κάμαρες του σπιτιού μας, πεταλούδα τ' όνειρο, αερικό και δεν στέκει πουθενά. Μεσ τη μεγάλη σάλα φιλοξενούσαμε το ευγενικό σκουληκάκι του μεταξοσκώληκα... Λίγα γραμμάρια μαύρα αυγουλάκια, τόσο μικρά όσο η μύτη μιας καρφίτσας, ν' ανοίγουν, να γίνονται σκουληκάκια, να καταβροχθίζουν το φρέσκο φύλλο ως το μίσχο του, να βλέπεις τα πολύτιμα γραμμάρια μαύρου μικροσκοπικού αυγού να μεταβάλλονται σε τεράστια πρασινοκίτρινα σκουλήκια, ίσα με το δάκτυλό μας... Γιόμιζαν όλα τα τραπέζια μας φύλλο και σκουλήκι που όλο μασούλαγε... Έτρεχα στις γειτονιές να φέρω ολόενα πράσινο φρέσκο φύλλο. Έπειτα, όταν έκρινε η μάνα την κατάλληλη στιγμή, στρώναμε βουνίσιο θυμάρι και το σκουλήκι σκαρφάλωνε και ξαπόσταινε σαν να κοιμόταν για λίγο, κι ύστερα ακάματος εργάτης, αδόρυβα, ξέβγαζε χρυσοκλωστή, ένα μυστήριο, το φύλλο της μουριάς, την έπλεκε ολόγυρά του και κλεινόταν στο χρυσοκίτρινο κουκούλι του...

Κι έπρεπε να προλάβουμε, πριν τρυπήσει η χρυσαλλίδα το κουκούλι, το «μεταξά», το γεροντάκο με το άσπρο μουστάκι ίσαμε τ' αυτιά, τις μακριές παραδοσιακές του βράκες, που άπλωνε τα σύνεργά του κατακαλόκαιρα σε μια μικρή αυλή της γειτονιάς. Δεν θυμάμαι παλιά πώς έβραζε τα κουκούλια και πώς τυλιγόταν η ακριβή χρυσοκλωστή στα καλαμένια καρούλια... Πώς η μάνα έπλενε τις «δηλιές», πώς οι δειάδες μου ύφαιναν στο αργαλειό τους τα μεταξωτά «κουκουλιάρικα» σεντόνια που χαϊδεύουν τα σώματα... Δούλευε ο ξύλινος αργαλειός τραγουδιστά, μονότονα, δούλευαν τα χέρια εργατικά και το σώμα έσκυβε κι ακολουθούσε την κυματιστή, ρυθμική κίνηση των χεριών.

Αγαπημένα πρόσωπα, αγαπημένα χέρια να υφαίνουν στα ανώγια της ειρήνης.

Ξυπνώ... Πρέπει να προλάβω να ξετυλίξω τη μεταξένια την κλωστή της μνήμης, προτού ξεφύγει η χρυσαλλίδα, πεταλούδα, να υφάνω τα χρόνια των γιγάντων... Είκοσι ολάκερα χρόνια φυλακισμένη μέσα μου κι άλλα είκοσι χρόνια ν' αναζητώ ξεριζωμένα την ταυτότητά μου...

* *Ματσουκόρudo*: λουλούδι, οικογένειας ναρκισσοειδών, μυρίζει πολύ όμορφα και έντονα, έχει λευκό χρώμα.

** *Συκαμιά*: μουριά.